

Introducció: *Records*

A Núria, Roser, Bernat, Omar, Gerard, Roger i Leopold

Sóc nascut l'any 1919; ja tinc molts anys.

He viscut molts fets i voldria que el seu record no es perdés del tot. Penso que tinc alguna cosa a dir, almenys pel que fa a la numismàtica. L'he viscut durant més de seixanta anys i n'he seguit el desenvolupament a casa nostra. Els meus records són, però, com una ombra del passat. És allò que resta a la memòria després d'haver viscut tants anys.

M'agradaria escriure alguna cosa que tingués un cert sentit, però m'adono que, per a arribar a fer-ho, cal haver escrit molt. És veritat que jo també he escrit, però sempre sobre temes concrets, d'estudi, mai de descripcions, d'ambients o de temes estrictament literaris. Llavors em pregunto: com s'han d'escriure els records?

Finalment, he arribat a la conclusió que la millor forma serà plantejar-me uns temes com si fossin preguntes i mirar d'anar-les responnent.

Joventut

Les meves primeres lectures foren les obres de Jules Verne. Encara les conservo en la seva acurada edició, plena de gravats. Potser això inclinà llavors la meva afecció a les ciències i a les matemàtiques.

Vaig començar una carrera d'enginyeria, però aviat la Guerra Civil va estroncar aquest camí i tantes altres coses de la vida. Vaig viure, doncs, la guerra i als anys 1940-1942 un llarg servei militar. Vaig esmerçar el temps lliure en l'estudi de les llengües, certament sense gaire profit. La lectura de tot el que em queia a les mans i la música omplien els espais fugissers.

Acabats els parèntesis, vaig haver de fer-me càrrec del negoci de passamaneria de la meva família. Aquesta fou, des llavors i fins fa uns quants anys, la meva professió.

Llavors, però, se'm despertà l'interès per la història i l'arqueologia i vaig viure les excavacions i altres activitats. M'havia aplegat en un grup d'amics entorn del doctor Serra Ràfols i del baró d'Esponellà, que llavors era Comissari Provincial d'Excavacions. La colla estava formada pels bons amics Marià Ribas, de Mataró; J. Lladó, també de Mataró; Estrada, de Granollers; Cuyàs, de Badalona; Anguera, d'Alella; Ventura, de Vilassar; Pascual, de Barcelona; Barberà, també de Barcelona, i encara d'altres. Molts d'ells han acabat per ésser estudiosos eminents.

De l'arqueologia a la numismàtica

L'afecció a l'arqueologia em portà a viure algunes excavacions, cosa que em féu observador i em despertà la curiositat pels testimonis del passat.

L'any 1952, de forma casual, vaig trobar a Montmany, on passava els estius, una moneda amb una inscripció ibèrica. La seva troballa fou, per a mi, un fet meravellós. Tenia a les mans, no pas uns fragments de terrissa, evocadors, però muts, sinó una moneda de bronze ben batuda, ben conservada, d'un art notable, amb un genet ibèric i una llegenda que encara no sabia interpretar.

L'interès que em desvetllà aquella moneda em portà al Cercle Filatèlic i Numismàtic de Barcelona, on sabia que tenien una bona biblioteca. Consultant llibres, aviat se m'obriren els ulls: aquella peça que tant m'havia intrigat era un bronze amb llegenda ibèrica KESE i corresponia a l'antiga Tàrraco, la Tarragona actual.

Em vaig fer soci del Cercle i així començà la meva dedicació al col·leccionisme, que, sortosament, havia d'acabar per portar-me a l'estudi. L'esforç i la constància em convertirien predominantment en un investigador.

El col·leccionisme

A més del Cercle, aviat freqüentàrem el mercat de Sant Antoni, els comerciants professionals i les fires. Aviat férem bones amistats.

A Joan Almirall, el vaig conèixer a la parada que en Villoldo tenia al mercat de Sant Antoni, i resultà ésser el propietari del terreny on m'arribà la primera moneda ibèrica.

Antoni Villoldo i Roca era un home d'una gran personalitat i puc dir que fou un dels meus primers mestres. D'origen humil, ja que treballava de lampista, arribà a formar una gran col·lecció, de les millors del seu temps, en numismàtica antiga. Voltava tot Catalunya, comprava i venia i es reservava els millors exemplars. La venda de la seva col·lecció per la casa Calicó fou tot un esdeveniment.

Jo el visitava un cop al mes al seu pis del carrer Villarroel. Ell em rebia amb un lot de monedes que ja em tenia preparades. M'explicava què eren i la seva importància, però també em veia obligat a comprar-les, a fi de mantenir la continuïtat d'aquelles trobades. Les primeres dracmes emporitanes m'arribaren de les seves mans. Jo les hi adquiria, els anys 1955-57, per un preu entre tres-centes i cinc-centes pessetes, que probablement no li hauria pagat cap altre col·leccionista. Ell fou, també, el qui em donà accés a la informació referent al tresor de Balsareny. Com que tenia, a més, una important biblioteca numismàtica, segurament provinent de Botet i Sisó, jo podia fer les meves consultes i amb aquells llibres vaig fer els meus primers estudis.

El primer col·leccionista d'ibèric que vaig conèixer fou Enric Serra, de la família dels ceramistes. Era soci del Cercle i tenia una veritable passió per les monedes.

Un altre amic d'aquell temps fou el doctor Lluís Domingo. Ens apropiava l'edat i ens unia l'afecció al col·leccionisme i el desig de saber més coses, una dèria que acabaria per portar-nos a la recerca. Fou una bona amistat que un dia es trencà, sense que ens sigui possible d'explicar-ne el perquè.

Els estudis que poguérem fer més tard es basarien, a voltes, en algunes compres de monedes que havíem fet i que ens havien proporcionat informacions importants. Així, l'any 1955 poguérem adquirir cent de les 324 peces de la troballa de Balsareny. Ens costaren cinquanta mil pessetes. Una altra entrada que fou després important per a l'estudi fou l'adquisició que férem conjuntament amb Guadán i Almirall, i per 191.700 pessetes, de la col·lecció de monedes antigues de Vila Si-vill. El fons comprenia 230 dracmes emporitanes i ens les repartírem entre els tres.

L'any 1976, tornant d'un viatge a Frankfurt, férem parada a Basilea i visitàrem la casa Münzen un Medaillen. En aquella ocasió férem l'afortunada adquisició de la moneda siculocartaginesa que era encunyada sobre un denari romà. Aquesta peça fou una prova decisiva per a establir la data d'origen del denari romà, un tema que fou després comentat arreu i que tingué un ressò important en el món de l'estudi.

Singularitats, anècdotes

Així anomenem alguns fets que hem viscut i que s'han presentat de forma inesperada o ens han cridat l'atenció.

Una vegada, un metge català establert als Estats Units ens visità. Era col·leccionista de monedes i ens començà a donar compte de les peces catalanes medievals de la seva col·lecció. Restàrem atònits; tenia les peces més rares, com ara diners carolingis, peces comtals i fins i tot un mancús de Bonhom. Resultà ben cert que les tenia, però perquè les havia manllevat del fons de l'American Numismatic Society. L'èxit de la primera recollida l'animà a intentar-ne una de

segona, però es trobà que ja l'estaven esperant i es posà en evidència. Li imposaren una pena econòmica. A vegades he pensat si no tenia un cert desequilibri, ja que es proclamava descendent d'un dels antics comtes catalans.

Hi havia algun col·leccionista que, tot mercadejant amb un comerciant diferents monedes, en prenia dissimuladament una fent-se el despistat i pensant que l'altre badava. Aquest, que era prou diplomàtic, deixava fer, però quan es tornaven a veure li deia: «Aquella moneda que vareu agafar, us la quedeu o me la torneu?» El col·leccionista, llavors, no tenia altre remei que pagar la peça.

Un amic es trobà amb un fet sorprenent, inesperat i ben desagradable. Rebé la visita d'un comerciant estranger i en anar-li mostrant la col·lecció d'unces, el visitant n'assenyalà una i li digué: «Si aquesta fos de l'any tal, valdria molt.» El meu amic li va dir que, efectivament, era d'aquell any, però en prendre la peça a les mans s'adonà que no ho era. El visitant havia aprofitat algun moment de distracció i li havia canviat la seva peça per una de semblant que duia a la butxaca. Potser ja sabia que la tenia, o potser va ésser casual.

També jo mateix en una ocasió vaig mostrar una peça suïssa de cinc francs a un grup d'amics i quan retornà a les meves mans havia «canviat» d'any.

En una societat numismàtica s'adonaren que el tresorer s'havia fet seus diners del fons social. Descobert, el seu germà s'avingué a restituir els diners, que devien sumar unes cent mil pessetes. El fet és, però, que no sabent la quantitat exacta que els havien defraudat, varen decidir tirar llarg i donaren una xifra exagerada, de manera que encara hi feren negoci.

Exposicions

Als inicis de la meva afecció a les monedes, eren força freqüents les exposicions. La gent es complaïa a mostrar les peces importants que havia assolit d'aplegar.

L'any 1958 tingué lloc a Barcelona la I Exposición Iberoamericana de Numismática y Medallística. Es dividí en diferents seccions i n'hi havia una d'investigació i estudis. Jo m'hi vaig inscriure i vaig presentar, en un plafó, les evolucions epigràfiques dels signes ibèrics presents a les monedes, un treball que més tard vaig publicar a la revista *Numisma*. La meva aportació, però, no fou acceptada a la secció d'investigació i estudi i la passaren a la secció de col·leccionisme. Vaig protestar del fet i m'argumentaren que només s'havien presentat dos treballs a aquella secció i que per aquesta raó l'havien anul·lat. Però la meva aportació era realment d'estudi i no pas de lluïment d'unes monedes ben conservades. Potser per tot plegat, i com a consolació, em donaren un premi que consistia en un ganivet tallapapers. Vaig quedar agraït al donador, el senyor Joaquín Álvarez Castro. Era una bellíssima persona que treballava en un diari, *La*

Vanguardia o el *Diario de Barcelona*. Recordo que es donà de baixa de la societat organitzadora quan canviaren la quota social de mensual a anual.

La dèria per les exposicions de monedes i per presentar els propis materials ha desaparegut totalment. Avui ningú vol exposar res. Els col·leccionistes, en tot cas, deixen les seves monedes per a ésser estudiades, però mai per a ésser exposades i que es conegui el nom del seu propietari. Les exposicions han passat, doncs, a la història.

Els primers mestres

Com he dit més amunt, els llibres de la biblioteca del Cercle varen ésser la meua primera font d'informació. També tingué una funció de mestre l'amic Vil·lodo, tot i que les seves lliçons no foren del tot desinteressades.

Més endavant vàrem entrar en contacte amb el senyor Antonio M. de Guadán, que en aquell temps residia a Santander i era administrador de duanes. El seu càrrec el portà després a Portbou i finalment a Barcelona. Mentre encara era en el seu primer destí, vingué uns dies a Barcelona a fer unes conferències sobre la seva especialitat, que eren les dracmes emporitanes. Des de llavors comptàrem amb la seva amistat i el contacte es féu més assidu i estret des que el traslladaren a Barcelona. D'ell rebérem, des del primer moment, una sèrie de consells útils que ens menaren a atrevir-nos a escriure els nostres primers treballs numismàtics. Els resultats d'aquella relació foren ben profitosos.

Establírem un pla de treball: Guadán estudiaria les monedes de plata de Rhode i Empòrion, que publicà l'any 1958, i després les de Gadir, i jo em dedicaria a l'estudi de les monedes d'Arse Saguntum, que vaig publicar el 1967, i després les hispanocartagineses, que aparegueren en un altre llibre el 1973. Més endavant, els treballs de cadascú continuaren per altres camins. Anys més tard, i ja mort en Guadán, nosaltres prenguérem la seva torxa i establírem les actualitzacions sobre les sèries de Rhode i Empòrion en cinc monografies que es varen publicar entorn de l'any 2000.

Societats numismàtiques

En els meus primers anys d'afecció a la numismàtica només hi havia una societat, el Cercle Filatèlic i Numismàtic de Barcelona, on els numismàtics anaven a remolc dels filatèlics, que aleshores eren importants. El Cercle havia estat fundat a mitjan anys vint.

L'entitat era regida per un grup de notables que en llenguatge actual podríem anomenar «barons». Cadascun tenia una especialitat. Eren els Almirall, Andorrà,

Badia, Cruxent, Cullell, Pagès, Vidal, Vila Sivill.

Tingueren desavinences amb l'únic comerciant professional que llavors hi havia, el senyor Xavier Calicó i aquest decidí de crear, l'any 1956, una nova societat exclusivament numismàtica: l'Asociación Numismática Española (ANE). Establí la seva seu a Barcelona, però tenia pretensions universals i es volgué projectar especialment cap a Amèrica.

Les relacions entre les dues societats no foren mai gaire bones, tot i que molts numismàtics érem socis d'ambdues. D'altres, però, només ho eren d'una i mantenien la separació. En alguna ocasió a la *Gaceta Numismática* de l'ANE es comentaren les bones relacions, dient que a Goig, que fou president de la Secció Numismàtica del Cercle, se li havia donat el premi Conde Garriga, o bé que el senyor Tizón pertanyia a les dues societats.

Amb el temps, especialment després de la mort de Calicó, la gran empena de l'ANE anà minvant, mentre que el Cercle s'ha anat mantenint al mateix nivell.

Xavier Calicó tenia una gran personalitat. La seva importància i generositat, la vàrem poder copsar arran dels simposis numismàtics de Barcelona dels anys 1979 i 1980. Aleshores vàrem veure el que era capaç de fer si deixava a part algunes petiteses.

Recordem també que en una de les primeres edicions dels premis Conde Garriga de l'ANE, crec que la del 1962, en el jurat hi posaren el senyor Guadán, amb la idea de no concedir-li el premi. Ell, però, es retirà del jurat i llavors es veieren obligats a donar l'hi. Així anaven les coses.

Com un parèntesi, en un curt període de temps tingueren lloc, al llarg de l'any 1956, unes reunions a redós de la Delegació de Barcelona de la societat madrilena SIAEN (Sociedad Ibero-Americana de Estudios Numismáticos), que presidien alternativament el doctor Amorós i Felip Mateu i Llopis. La seva revista *Numisma* anà donant compte d'aquestes trobades.

També cal recordar que el grup d'afecionats a l'arqueologia que abans hem mencionat tenia dificultats per a reunir-se, ateses les limitacions del temps del franquisme. Més endavant vàrem resoldre aquest problema integrant-nos a l'Asociación Numismática Española i fent les trobades a la seva seu. D'aquí es derivà la meva entrada a la junta de l'entitat l'any 1968 com a vocal d'arqueologia. Més endavant va entrar a la junta el doctor Ripoll i jo li vaig cedir aquella vocalia i vaig passar a ésser vocal inspector fins a la meva retirada l'any 1975.

Els primers passos en la investigació

Per a l'estudi de la numismàtica, la primera base és la informació. Per això vàrem creure que era necessari sistematitzar les dades sobre les monedes.

Els començaments tingueren un caràcter gairebé familiar. En havent dinat i tot prenent cafè, amb la meua muller Angelina, anàvem retallant fotos i fent fitxes. Així començà el nostre arxiu que després de molts anys de feina ha arribat a sobrepassar les seixanta mil fitxes.

El meu primer article numismàtic, el vaig escriure en ocasió d'una exposició a Badalona l'any 1958. Hi participava el Cercle i el tema era el de les monedes ibèriques de Baitolo. Avui em resulta curiós constatar que el que vaig escriure aleshores encara ho puc sostenir.

Donar a llum els primers treballs numismàtics va ésser molt difícil. Les publicacions numismàtiques eren molt escasses. Com a revistes, hi hagué un temps *Numario Hispánico* i després sorgí *Numisma* com a publicació periòdica de la societat madrilenya SIAEN. En el primer número d'aquesta revista, l'any 1958, hi vaig publicar el meu primer treball seriós. Es tractava de l'evolució dels caràcters ibèrics de les inscripcions monetàries. En el segon, el 1961, hi vaig estudiar el resultat de l'estudi de la troballa de Balsareny.

Tampoc hi havia gaire llocs on publicar abans de la creació d'*Acta Numismàtica*. Hi havia les actes dels «Congresos Nacionales de Arqueologia» dirigides pel doctor Beltrán. Hi vaig participar reiteradament des del 1961. També hi hagué, des del 1964 la revista *Ampurias* del Museu Arqueològic de Barcelona.

L'ANE va començar a editar també la seva revista, la *Gaceta Numismática*, però només hi solíem publicar articles curts.

El meu primer llibre, encara que petit, sortí el 1962. Tractà sobre els denaris d'Ikalkusken i el prologà el doctor Mateu i Llopis.

Problemes

Tots sabem que la vida és plena de problemes. Per tant, la numismàtica no en podia pas ésser l'excepció. Com arreu, hi ha hagut capelletes i entre elles molt sovint han saltat les espurnes.

A París, entre la Société Française de Numismatique i la Société d'Études Numismatiques et Archeologiques, i a Madrid... També n'hem tingut a casa nostra. Les diferències entre el Cercle i l'ANE són prou conegudes i s'han mantingut al llarg del temps. Sense, però, que mai la sang arribés al riu.

La coordinació amb el Gabinet Numismàtic de Catalunya resultà fallida i les nostres relacions amb l'ANE, prou bones al començament, ja que vàrem formar part de la seva junta i hi publicàrem llibres, després s'espallaren.

En totes aquestes coses és bo de valorar les posicions dels uns i els altres per la feina feta. I no podem pas pensar que els nostres resultats no hagin estat prou bons.

Més endavant ens referirem, amb més detall, al problema de la publicació d'articles en català a la *Gaceta Numismática* i com això generà l'aparició d'*Acta Numismática*. Cal dir que, tot i el fracàs inicial, vàrem persistir en la nostra idea i l'any 1977, en el número 30 del mes de desembre, hi varen aparèixer els dos primers articles en la nostra llengua. L'un era del doctor F. Padró, «El duro de Tarragona de primeries del 1809», i l'altre era nostre «El príncep de Viana, col·leccionista de monedes». Després en seguirien encara d'altres.

La importància de la informació. Els col·laboradors

La qüestió més important per a poder emprendre amb garanties de qualitat els estudis de numismàtica és la informació. De les monedes, de les troballes i de les publicacions. La diversitat de les fonts ha estat gran, però quan una font es tancava se n'obria una altra i així han anat passant els anys i la informació no ha deixat mai de fluir.

Gràcies a la molta informació que he cercat i he rebut, ha estat possible l'estudi de molts tresors. La publicació d'aquests fons ha donat molta llum nova i ha fet avançar la numismàtica.

Una de les col·laboracions més extraordinàries ha estat la de Tristan Hillgarth, de Londres, que em proporcionà les fotos i les dades de les monedes antigues d'Hispania del British Museum de Londres i del Cabinet de Médailles de París. Tot va començar quan vaig conèixer Tristan quan només tenia quinze anys. Era fill d'un enginyer de la Canadència i la nostra amistat arrelà en veure un xicot tan jove amb un interès tan marcat per la numismàtica. La correspondència fou mútua i els resultats, excel·lents. El material aplegat ha estat sempre a disposició de tots els investigadors que ens l'han demanat, fins ara que ha estat publicat.

Una altra col·laboració d'alt nivell ha estat la de Luís Cardim Bastos, l'amic portuguès de muller catalana i resident a Sevilla que, en successius viatges a Barcelona, m'anà portant les seves monedes a fi de poder estudiar-les i fotografiar-les. Fou la font principal d'informació per a l'estudi de les monedes hispanocartagineses.

També guardo un bon record del Museu Puig de Perpinyà. El qui llavors n'era el conservador, el professor Lafont, m'hostatjà a l'habitació del fundador del Museu, el senyor Josep Puig, durant els tres dies que durà la visita. Foren tres jornades completes dedicades a estudiar el fons monetari d'aquella important institució.

Les coneixences i amistats creades entorn de la numismàtica estudiosa han estat molt abundoses.

L'Anna M. Balaguer, me la presentà el doctor Barceló, arran d'haver entrat en contacte amb ell per un article sobre numismàtica àrab. L'Anna estava preparant la seva tesi de llicenciatura i li vaig deixar unes monedes àrabs d'indició per al seu estudi. De tot plegat en resultà un llibre. Ha resultat una gran col·laboradora i numismàtica.

Miquel Crusafont s'interessà per la numismàtica arran d'un llibre d'història, en el qual jo havia aportat unes fotografies i uns comentaris sobre numismàtica. Es féu soci del Cercle i ha resultat un gran col·laborador i numismàtic.

A Pere Pau Ripollès, el coneguerem quan feia el servei militar a Barcelona. L'acollírem amb tot l'afecte i ara ha esdevingut el primer especialista en numismàtica antiga.

No podem oblidar la col·laboració de Georges Savès, de Tolosa de Llenguadoc. La seva important col·lecció i la coneixença de les peces de Vielle-Toulouse em permeteren d'estudiar les imitacions de les monedes ibèriques de la Narbonesa.

Molts dels numismàtics actuals, els vaig conèixer quan començaren la seva carrera. Ens han unit les col·laboracions i l'amistat.

És innombrable la quantitat de col·laboradors que m'han ajudat, a més dels que acabo de citar.

Amb alguns, a més, hem fet treballs conjunts, com ara, entre el 1940 i el 1970, amb el doctor Ripoll i en Nuix sobre les monedes trobades a Empúries. També amb P. P. Ripollès, J-C. Richard, M. García Garrido, P. R. Arriols, J. Benages, J. Estrada...

Origen d'Acta Numismàtica

El naixement d'*Acta Numismàtica*, l'any 1971, fou ben singular.

A l'ANE publicàvem la *Gaceta Numismática* que dirigia Xavier Calicó. A mi em deixava la part de numismàtica antiga. Els articles eren en castellà, però l'any 1971 vàrem pensar que calia introduir-hi el català. Les dificultats principals vingueren de la part de qui era llavors president de l'entitat, Carlos Ruiz de Larra-mendi, del tot anticatalanista. Amb un petit equip dirigit per l'administrador de l'ANE, en Jaume Colomer, formàrem un dossier per a presentar-lo a la junta. Hi justificàvem la necessitat i la possibilitat d'incloure articles en català.

Tot seguit, Joan Almirall presentà un article en català, cosa que produí un veritable trasbals a la junta. El president, que també ho era de la revista, presentà la dimissió, que li fou acceptada pel que feia a la *Gaceta*, que passà a dirigir Ramon Martí Cot, però no de l'entitat. Finalment, però, Ruiz de Larramendi acabà per guanyar la partida perquè l'ANE estava adherida a l'Instituto Antonio Agustín i el seu director, el doctor Navascués, l'únic catedràtic de numismàtica

que hi havia llavors a Espanya, havia d'aprovar el contingut de la revista i, com era d'esperar, s'oposà a l'article en català.

Aleshores deixàrem, de moment, la batalla de la *Gaceta* i amb un grup d'amics del Cercle decidírem fundar *Acta Numismàtica*. Comptàrem amb el president de la Secció Numismàtica, Joan Almirall, amb Josep Romagosa i amb Antoni Badia. Vàrem determinar fer una revista anual i de qualitat, estrictament estudiosa. Els dos primers volums (1971 i 1972) anaren endavant a força de voluntarisme, però aviat se'ns presentà el problema del finançament. Afortunadament, trobàrem un editor, Ricard Marré, que amb optimisme dissipà tots els nostres dubtes i es comprometé a tirar endavant la publicació.

Després d'uns anys de dirigir la revista, jo només hi constava com a col·laborador. Un dia, però, en donar una conferència a la Casa de la Moneda de Madrid, el senyor Cayón em presentà, a les targetes d'invitació, com a director de la publicació. Això passava el 1974 i d'aleshores endavant ja hi vaig constar amb la meua responsabilitat.

En constituir-se la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (SCEN), *Acta Numismàtica* passà a ésser la seva publicació i gràcies a un acord amb la Secció Numismàtica del Cercle, el 1983 aquest fet s'oficialitzà.

Els primers anys la feina que donava la redacció arribà a ésser aclaparadora. Ho havíem de fer tot, fins i tot portar a Correus les trameses. A més, els problemes econòmics es tornaren a presentar aviat i no ens poguérem establitzar fins que, ja creada la SCEN, l'Institut d'Estudis Catalans pogué donar-nos un ajut regular.

Finalment, arribàrem a tenir una ajuda eficaç amb Miquel Crusafont i Anna M. Balaguer, que fa un temps que en porten tot el pes.

Com hem dit abans, els nostres esforços per introduir el català a la *Gaceta*, a més de produir l'aparició d'*Acta*, tingueren finalment els seus bons resultats vers l'any 1975, quan s'hi publicaren els primers articles en català. Més endavant se n'hi anirien publicant amb certa regularitat.

Creació de la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics

La creació d'una publicació com *Acta Numismàtica*, l'any 1971 i amb independència de l'ANE, imprimí una gran volada a les nostres activitats numismàtiques. La Secció Numismàtica del Cercle li donava suport, però la vivia de lluny. La nostra aspiració era d'anar encara una mica més enllà i aviat començàrem a pensar en una nova societat que fos exclusivament dedicada a l'estudi. D'aquí vingué la iniciativa de crear la SCEN, com una de les societats científiques de l'Institut d'Estudis Catalans.

Comptàvem amb l'amistat de l'admirat doctor Miquel Tarradell, membre destacat de l'Institut d'Estudis Catalans, i això determinà que ens dirigíssim a ell i li presentéssim la nostra idea. Tarradell no tan sols acollí bé la idea, sinó que se la féu seva i així començà la nostra brega prop del doctor Aramon, secretari de l'Institut, que no ho veia gaire clar. Visitàrem Aramon i la seva secretària Montserrat Martí en diferents ocasions a la seu del carrer Montcada i finalment, gràcies a l'esforç del doctor Tarradell i d'altres, principalment el doctor Bastardes, aconseguírem que fos creada la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, dins de l'Institut, el 12 de gener de l'any 1979.

El doctor Tarradell fou nomenat delegat a la nostra societat i, amb vint membres fundadors, fou formalment constituïda. L'assemblea fundacional acollí encara quinze membres més i nomenà la primera junta, de la qual vaig ésser elegit president.

Un temps després, alguns universitaris consideraren que no era adient que un afeccionat estudiós fos el president d'una societat de l'Institut, però quan vaig ésser nomenat Doctor *Honoris Causa* per la Universitat de Colònia (Köln), el 28 de gener de 1981, es quedaren sense arguments.

La numismàtica a casa

La nostra numismàtica ha passat de gairebé res a tenir molts seguidors. Els «Congresos Nacionales de Numismática» organitzats pel professor Antonio Beltrán des del 1972 (Saragossa) estimularen els universitaris. Són moltes les tesis doctorals de tema numismàtic que es presenten ara a les universitats. Amb tot, la dedicació posterior no és pas general i són pocs els qui persisteixen en els estudis numismàtics.

En els congressos i trobades de numismàtica no tot era ciència i serietat. També teníem els nostres moments de descans, d'esbarjo i fins de diversió. Recordem que en el congrés de Salamanca assistírem a una festa, el que s'anomena un *tiento*, en què alguns espontanis torejaren vaques. Els protagonistes «toreros» foren Antonio Orol i Francisco Beltrán (fill del professor), que ho feren prou bé.

Fins a l'XI Congreso Nacional de Numismática, que es féu novament a Saragossa, nosaltres els hem seguit tots. Després, però, a causa de l'edat, haguérem de deixar d'anar-hi.

Hem estat convidats a les publicacions d'homenatge al doctor Tarradell, a J. Ainaud i de Lasarte, a Antonio Beltrán, a J. M. Recasens i a Carmen Alfaro.

També hem col·laborat en moltes revistes de l'Estat espanyol: *Numario Hispánico*, *Numisma*, *Gaceta Numismática*, *Acta Numismática*, *Ampurias*, *Butlletí Arqueològic de Tarragona*, *Cesaraugusta*, *Archivo Español de Arqueología*,

L'Ardit, Cercle, Aula Orientalis, Espacio, Tiempo y Forma, Tierra y Fuego, etc i hem participat en nombrosos «Congresos Nacionales», tant d'arqueologia com de numismàtica.

La numismàtica a l'estranger

Fins a l'any 1978, la nostra numismàtica de cara a l'estranger es pot dir que es reduïa a allò que representava el doctor Mateu i Llopis. Era molt conegut i fins i tot fou guardonat per l'American Numismatic Society amb la Huntington Medal.

Les relacions dels nostres numismàtics amb l'estranger començaren a prendre volada amb els Simposis Numismàtics de Barcelona dels anys 1979 i 1980, organitzats conjuntament per la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics i l'Asociación Numismática Española de Barcelona. Fou llavors, també, quan Xavier Calicó s'obrí de debò a la numismàtica. Fins llavors havia fet la seva numismàtica. Ara passà a fer la de tots.

En voler organitzar el primer simposi, ens demanà ajut i nosaltres acceptàrem a condició que hi cabéssim tots. Ell ho trobà bé i vàrem estendre la invitació als numismàtics estrangers. Des de llavors els contactes amb els numismàtics estrangers foren permanents.

La Société Française de Numismatique té el costum de fer una trobada anyal a la segona Pasqua en una ciutat francesa, a fi de posar-se en contacte amb els investigadors locals i valorar els fons numismàtics dels museus. Nosaltres assistírem el maig del 1974 a la de Montpeller-Nîmes, fent així la nostra primera sortida numismàtica a l'estranger. La nostra comunicació, que fou la primera, fou comentada amb amable ironia pel professor Pflaum, dient que era ben singular que un estranger restituís una moneda a França. Es tractava de la peça amb inscripció ibèrica KURUKURU-ATIN. La segona a la qual assistírem fou la d'Autun, el juny del 1977, per a recollir el Jeton de Vermeil que ens havia atorgat la Société Française de Numismatique. Vaig presentar un escrit sobre les imitacions de les monedes de Neronken. La tercera, la presidí el doctor D. Nony i es féu l'any 1979 a Perpinyà els dies 2, 3 i 4 de juny. Aprofitàrem aquesta avinentesa per a fer una trobada conjunta de la Société Française amb la nostra SCEN i l'ANE. La sessió del dia 2 es féu a Perpinyà, i el dia 3 viatjàrem a Vilafranca de Conflent, Castell i Sant Miquel de Cuixà. En el dinar, Xavier Calicó alçà la copa i va entonar «Els Segadors». Els francesos feren cara de circumstàncies. L'endemà visitarem Empúries i retornàrem el convit de dinar als francesos.

A Alemanya estiguérem a la reunió *Studien zu Fundmünzen der Antike* del febrer del 1976 i hi presentàrem les monedes trobades a les excavacions d'Empú-

ries. El febrer del 1981 vàrem participar, junt amb Pere Pau Ripollès, a la trobada sobre numismàtica cèltica i arqueologia de Würzburg. Teníem la intenció de demostrar que les anomenades *monnaies à la croix* pesants eren del segle III aC, en oposició al professor Colbert de Beaulieu i d'altres numismàtics francesos. Dialècticament guanyàrem la partida, però tot seguí igual. Recordem, també, la invitació de l'*Oberstarzt* J. Hildrebrandt, cap metge militar i també numismàtic, que ens passejà amb el seu Mercedes durant aquells dies i ens portà al tast de quinze vins blancs a la cava de l'antic castell de Würzburg.

A París, assistírem a dues trobades. La primera, el setembre del 1970, «Table Ronde de Numismatique et Statistique», que tingué lloc a l'«École des Hautes Études» i la segona, el gener del 1986, dedicada als «Rythmes de la Production Monétaire de l'antiquité à nos jours», que es féu a la Maison de la Monnaie.

D'Itàlia recordem amb enyorança l'estada a Revello, prop d'Amalfi, un indret ple d'harmonia i de somnis i amb moltes evocacions històriques. Fou el lloc on es desenvolupà un dels contes del *Decameró* de Boccaccio que recollí la pel·lícula de Passolini. Es deia que allí passaren hores misterioses Greta Garbo i Stokowski. Certament, l'escena superava la numismàtica.

A Varsòvia fórem convidats a donar unes conferències. A Roma, recordem el Palazzo Barberini, on anàrem l'abril del 1982. Era la seu de l'Istituto Italiano de Numismatica. També una estada a Milà, plena dels Bersaglieri. Queda encara el bon record de l'hospitalitat i la generositat dels portuguesos en el II Congrés Nacional de Numismàtica de Porto del juny de l'any 1982 i en el III Congrés fet a Lisboa el novembre del 1985.

També hem estat convidats a col·laborar en diferents volums d'homenatge a numismàtics estrangers: J. B. Colbert de Beaulieu, Paul Naster, Tony Hackens, Ulla Westernark, Laura Breglia, P. Bastien, J. Untermann, M. Gomes Marques, E. Arslan, S. Suchodolski, etcètera.

Són moltes les revistes estrangeres que ens han publicat articles: *Quaderni Ticinesi*, *Revue Numismatique Française*, *The Numismatic Chronicle*, *Revue Belge de Numismatique*, *Rivista Italiana*, *Cahiers Numismatiques*, *Nummus*, *Scienza dell'Antichità*, *Revue Studi Fenice*, *R. Studi Liguri*, *Bulletin de la Société Française de Numismatique*, etcètera.

Igualment han estat nombroses les consultes que hem rebut de l'estranger. En recordo una de ben singular: un doctorand d'una universitat nord americana em demanà informació sobre unes inscripcions que creia ibèriques de la plaça de Santillana del Mar. Vaig restar perplex pel lloc anòmal que em plantejava. Finalment, vàrem aclarir que com que les cases de la plaça eren fetes amb pedra abrasiva d'esmolador, la gent hi esmolava els ganivets i així es formaven unes línies i signes, que la imaginació havia convertit en inscripcions.

Comission Internationale de Numismatique

A la reunió de la Junta de Govern de la Comissió Internacional de Numismàtica corresponent al Congrés Internacional de Numismàtica de Londres de l'any 1986 se'm va proposar com a membre de la junta. Ignoro qui devia presentar la meva candidatura, però el fet és que no sols vaig ésser elegit, sinó que, per sorpresa meva, se'm donà la responsabilitat de la tresoreria. En fer-me càrrec del compte bancari només hi havia quaranta francs suïssos. A poc a poc vàrem anar arreglant les finances, de manera que poguérem fer front a les despeses normals i també a les extraordinàries dels congressos de Brussel·les el 1991 i de Berlín el 1997. En el de Brussel·les vaig ésser reelegit i en deixar el càrrec el 1997 vaig ésser nomenat membre d'honor de la Comissió.

Cada any tinguérem una reunió en diferents ciutats: Praga, Copenhaguen, Luxemburg, Rabat, Lovaina la Nova, Milà, Madrid, Varsòvia-Cracòvia, Nicòsia, Estocolm i Berlín. Vàrem organitzar els Congressos Internacionals de Brussel·les i Berlín.

Aquesta activitat eixamplà encara més la nostra coneixença dels grans numismàtics de gairebé tot el mon.

Guardons

A l'Estat espanyol m'han fet soci d'honor del Cercle Filatèlic i Numismàtic de Barcelona, de l'associació Anzar de Saragossa i de l'ANE. He obtingut tres premis Conde Garriga, els anys 1967, 1973 i 1979, i he rebut tres medalles presidencials de l'ANE.

Als guardons obtinguts al país s'hi han afegit els estrangers, més difícils d'asolir. Sempre m'han arribat per sorpresa i sense que jo hagués fet cap pas ni n'hagués sabut res. El 28 de gener de 1981 se m'otorgà el Doctorat *Honoris Causa* de la Universitat de Colònia (Köln) i he rebut les tres medalles més importants que es donen actualment en l'àmbit de la numismàtica; el *Jeton de Vermeil* de la Société Française de Numismatique el 1977, la *Silver Medal* de la Royal Numismatic Society el 1989 i la *Huntington Medal* de l'American Numismatic Society el 1993. Pocs som els qui les hem pogut reunir les tres.

Sempre hem estat ben acollits pels numismàtics estrangers. Hem estat nomenats socis d'honor de la Société Française de Numismatique l'any 1984, de la Société Belge de Numismatique el mateix any i de l'American Numismatic Society l'any 1989. També soc soci d'honor de societats d'altres especialitats, com els Amics dels Goigs i el Cercle Cartòfil. L'any 2012 m'ha nomenat soci d'honor la nostra Societat Catalana d'Estudis Numismàtics.

Resum

He viscut noranta-tres anys, he tingut quatre fills i tinc sis néts i un besnét. He escrit més d'un llibre i he plantat l'arbre de la dita popular.

En no dedicar-me professionalment a la numismàtica no he pres el lloc a ningú ni he privat l'accés a cap situació. Això, probablement, m'haurà fet ben-vist per a molts.

He publicat vint-i-cinc llibres, tinc registrats més de tres-cents articles i també un nombre semblant de recensions. Són seixanta anys de dedicació a la numismàtica. L'*Acta Numismàtica* ha fet quaranta-dos anys i la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, trenta-dos.

I ara, a esperar poder continuar fent feina fins que Déu vulgui.

Leandre Villaronga